

KISEBBSÉGI MAGYAR GAZDASÁGPOLITIKA

A ROMÁNIAI MAGYARSÁG gazdasági élete, mint minden kisebbségi helyzetben levő népközösségé, kettős szempontból vizsgálható. A többségi néppel, illetve az ország gazdasági életével való kapcsolatai és ezeken keresztül a nemzetközi kereskedelmi viszonylatok szempontjából, és azoknak a különleges népkisebbségi feladatoknak alapján, amelyeket egy többé-kevésbé elkülönült gazdaságtársadalmi organizmus teremt. Ha a kisebbségi magyarság gazdasági élete nem is tekinthető az ország egyetemes gazdasági életétől teljesen elvonatkoztatva, bizonyos, hogy mint külön népi életet élő nemzettestnek, önálló s a többségi nép gazdasági feladataitól eltérő, vagy éppen ellentétes gazdasági törekvései is lehetnek. A gazdaságpolitikai irányítás célját és eszközeit mindig az illető nép gazdasági helyzete, szervezettsége, adottságai és lehetőségei határozzák meg s ezek egy kisebbségi népnél soha sem lehetnek ugyanazok, mint az állam különleges gondoskodásának örvendő többségi népnél. Mivel külön feladatot jelentene a kisebbségi magyarság és a többségi nép gazdasági élete közötti összefüggéseket és kapcsolatokat vizsgálni és ezeken keresztül a transzilván magyarság gazdasági tevékenységének útját a nemzetközi kereskedelmi kapcsolatokban keresni, a következőkben csak belső gazdasági feladatainkról, az öncélú magyar kisebbségi gazdaságpolitika problémáiról lesz szó. Az erdélyi magyar népközösséget úgy tekintjük, mint oly nemzettársadalmat, melynek a maga jól felfogott érdekeinek védelmében és céljainak követésében — minden elméleten túl — egy önösérdekű gazdaságtársadalmi élet megteremtésére kell törekednie.

A transzilván magyarság gazdasági szervezetének akarata még a régi magyar államkeretek között, a magyar kapitalizmus keletkezése idején és kifejlődése során kapta meg mai jellegét. Nem foglalkozunk részletesen a régi Magyarország gazdaságpolitikájával, annak szellemével és következményeivel. Sok meg nem bocsátható tévedését itt érezzük, látjuk és bűnhődjük nap-nap után mindnyájan, kik annak késői elesettjei vagyunk. 1867-től kezdve minden a liberálisizmus jegyében történt s mi liberálisok voltunk önmagunk érdekeinek feláldozása árán is. A gazdasági erők szabad érvényesülésének jelszava sok millió magyar kisember vagyónának megsemmisülését, életlehetőségeinek elzárását és gazdasági érdekeinek feláldozását jelentette, egy, csak önmagának élő, a nemzeti lélektől és szellemtől jobbára idegen plutokrácia javára.

Magyarország gazdasági fejlődése nem jelentette a magyar tömegek anyagi és szellemi előrehaladását. Ez a fejlődés csenevész, sorvadt és szociális sebektől éktelenkedő magyar mezőgazdaságot és egy öncélú, vagyont, tőkét, befolyást, közszellemet és kormányokat hatalmában tartó merkantil-liberál-kapitalizmust eredményezett. A jobbágyi sorból még alig felemelkedett nép a maga védtelenségében és kiszolgáltatottságában továbbra is jobbágya maradt az új hatalomnak, az *ingó tőke* erejének. A feltörő magyar kapitalizmus útját az eladósodott birtokok, a falvakon uralkodó hitel- és áruúzsora, a kivándorolni kezdő magyar tömegek, az egyre növekvő agrárproletáriátus, az ország szélein élő nemzetiségek fokozódó térhódítása, egy szétesett és új elemekkel felhígított magyar középosztály s az új pénzarisztokrácia hatalma és mohósága jelezték.

A szabadelvű kormányok szemében a magyar mezőgazdaság, mint számbajöhető gazdaságpolitikai tényező nem létezett, a mezőgazdaságból élő Magyarországot az agrárérdekek elhanyagolása jellemezte. Gazdaságpolitikája csak arról gondoskodott, ami az ingó tőke és a merkantil-körök céljait, illetve az azt képviselő új magyar fővárosi és városi elemek érdekeit szolgálta. Nemzeti iparpártolása is már alapjában elhibázott volt, mert az agrárválságban legyengült, a mobil-tőke hatalmának kitett, számottevő fogyasztó erőt nem képviselő mezőgazdaságra akart ráépíteni egy, a külföld, főképpen Ausztria fejlett iparával sikeres versenyzésre képtelen gyáripart. Irracionális ipari kísérletezésekre hatalmas összegeket áldozott — iparvállalatokat létesítvén a kivándorlás által sújtott vidékeken, a gazdasági feltételek minden adottsága nélkül. Nagy összegű állami segítségben részesített oly kezdeményezéseket, amelyeknél a vállalkozás komolysága, a vállalkozók anyagi és erkölcsi hitele, szakértelme, de még nemzeti megbízhatósága is egyaránt hiányzott. Így ennek az erőltetett iparfejlesztési mozgalomnak nem sok előnye, de annál több hátránya jelentkezett, főképpen a magyar elemet képviselő kisipar visszaszorítása tekintetében, mely kisipar egyre nehezebben állta a versenyt a gyáriparral szemben. Az erőteljes iparosodás és kapitalista fejlődés nem talált semmi ellenállásra az agrárérdekek szempontjából sem. Mezőgazdasági téren csak az agrártársadalom érdekképviseleti tömörülése és szövetkezeti szervezkedése jelentett némi mozgalmasságot, előbbi a Gazdaszövetség, utóbbi a gróf Károlyi Sándor és társai által létesített szövetkezeti központok keretében. Mindkét szervezkedés azonban csak részleges eredményeket érhetett el a felsőbb osztályok közömbössége, a liberális-merkantil körök nyomasztó gazdasági fölénye és szellemi befolyása következtében.

A MAGYAR GAZDASÁGI FEJLŐDÉSNEK ez az egyoldalúsága határozta meg a főhatalmi változással Romániához csatolt magyarság gazdasági szervezetének képét és alkatát. Csak a mezőgazdálkodás, az őstermelési ágak művelése jelentett kimondottan magyar gazdasági tevékenységet, de ez a mezőgazdaság sem rendelkezett fejlettebb érdekvédelmi szervekkel, tőkeerős és a

feladatoknak széles területén munkálkodó szövetkezeti hálózattal, erős gazdaköri beszervezettséggel és a mezőgazdasági oktatást és kiképzést ellátó intézményekkel. A mezőgazdaság mellett számottevő magyar gazdasági tényezőnek csak az akkor még erejének teljében, intézményeinek és vagyonának birtokában levő magyar kisiparosság számított a gyenge magyar kereskedői osztály mellett. A régi magyar nemzeti iparpártolási mozgalom eredményeképpen itt-ott magyar kezekben levő kisebb-nagyobb ipari üzemek — korábbi kapcsolatainknak elvesztése, az új többségi tőke- és személybevonások következtében, de főképpen a nemzetiségileg, politikailag és társadalmilag külön szervezkedő kisebbségi zsidóságnak a magyarság életéből való kiszakadásával — kiestek a magyar gazdasági közösségből.

Nemzeti iparral csak a gazdasági szervezeteit céltudatosan kiépítő, zárt gazdaságtársadalmi életet élő szászok és a jómódu svábság rendelkezett. A gyáripart, ipari telepeket, a termelő üzemeket, a városi nagy- és kiskereskedelmet, a mezőgazdasági termények bel- és külföldi értékesítésének szerveit, a nyersanyagokkal, élelmi és ruházati cikkekkel való ellátás üzletkörét majdnem kizárólagosan a faji öncélúságot kereső zsidóság tartotta birtokában és tartja birtokában ma is. A románok és a szász nép nemzeti célok szolgálatában álló és birtokpolitikai célokat támogató hitelszervezetével szemben a budapesti nagy tőkétől függő magyar pénzgazdaságnak nem volt oly kiépített bankszervezete sem, mely a transzilván magyarság céljaival és intézményeivel összeforrt, nemzeti feladatokat betöltő tőkét jelentett volna.

Nem lehetett azt várni, hogy a transzilván magyarság — gazdasági és pénzügyi szervezetének ezzel a csonkaságával, idegenbe vesző tőke-, munka- és fogyasztási erejével — ki tudja majd heverni a vagyonállományában beálló óriási veszteségeket, ellen tud állni az elmélyült gazdasági válságnak és vissza tudja verni a létét veszélyeztető támadásokat. Az adottságok és lehetőségek komoly mérlegelése, önerőnk tényleges számbavétele mellett nem lehetett hinni azt, hogy a transzilván magyarság erős és öncélú gazdasági szervezkedés nélkül képes lesz vagyoni, szellemi és erkölcsi értékállományát megőrizni és teljesíteni mindazt, amit egy önálló államiságban élő nemzet életében az állam tesz a maga hatalmával, anyagi erejével, gazdasági, szociál- és kultúrpolitikájával. Az erdélyi magyarság azonban nem fordult komolyan a gazdasági kérdések felé, a társadalmi és gazdasági szervezkedés ügyét másodrendű fontosságúnak tartotta. Gazdasági, kereskedelmi és bankvállalatainak látszólagos és csak a kedvező konjunktúra által teremtetett, ideiglenes föllendülése elterelte figyelmét a belső gazdasági erők megszervezésének és saját intézményei kiépítésének szükségességétől. A gazdasági összeomlás így nagyobb mérvű rombolást vitt végbe életében, mint más kisebbségi, vagy akár a többségi népnél. A földreformmal tönkrement a birtokosság, a mezőgazdasági válságban jövedelmezőségét veszítette a mezőgazdálkodás és vándorútra indult a falu, a konverziós törvény következtében elpusztultak a takarékosági és alapítványi vagyonok, hitelszerve-

zetünk tönkrement. A magyar középosztály leszegényedése egyre továbbtartó folyamat, állástalan ifjúságunk problémájára nem tudunk megoldást találni s a gazdasági súlyát veszített magyar iparosság is egyre több helyet kénytelen feladni.

Hogy él ma a tranzilván magyar társadalom? Kopottan és leszegényedve, máról-holnapra, tervek és célok nélkül, bizonytalanságban önmaga sorsa felől. Társasélete egyre szűkül, nyilvános életet nem él, igényeit teljesen lecsökkentette, sorskérdéseivel szemben fásult és közönyös. Társadalmi életünk eleveenség, mozgalmasság és vezetés nélküli, szellemi életünk a világnézeti szét-tördeltség képét mutatja. S az anyagi pusztulással jár az erkölcsi romlás. Népünk nemzeti megbízhatósága csökken, erkölcse romlik a ránehezedő szegénység és megélhetési gondok súlya alatt. Egy önerejére utalt kisebbségi nemzettársadalom, amely nem tudja tagjainak a szerves közösségi élet adta erőt, védelmet, anyagi támaszt, bátorságot, öntudatot és biztonságérzetet nyújtani, más nem is lehet.

GAZDASÁGI HELYZETÜNK felmérése, erőink számbavétele, lehetőségeink kikutatása és követése egy jól meghatározott magyar kisebbségi gazdaságpolitika keretében ma már jövőmentő, vagy jövővesztő kérdés. A politikai tevékenység látszateredményei miatt a társadalmi és gazdasági szervezkedés ügye el nem hanyagolható. Ma ötletszerűen élünk, egy átfogó és egyetemes terv, gazdasági program nélkül, mely meghatározná tennivalóinkat, kijelölné fejlődésünk irányát. Szükség van kisebbségi gazdasági programra, mely hozzáidomítsa társadalmi berendezkedésünket, gazdasági szervezeteinket és gondolkodásmódunkat a kisebbségi sors ma már újnak sem mondható követelményeire. Szervezett gazdasági ellenállás nélkül meddőnek látszik minden politikai küzdelem, viszont csak az a gazdasági szervezkedés ellenálló, mely a széles tömegek érdekvédelmére támaszkodik. A magyarság 80%-a kis emberekből áll, elsősorban földművelőkből, majd munkásokból és kisiparosokból. A szervezkedés munkájának tehát a kisembereket kell céloznia. Gazdasági erőink és lehetőségeink majdnem kizárólagosan a mezőgazdaságban találhatók fel, *gazdaságpolitikánknak tehát első vonalban a mezőgazdálkodás fejlesztésére, jövedelmezőségének fokozására és intézményeinek megerősítésére kell irányulnia.*

Annak a súlyos válságnak, amely gazdatársadalmunkat létalapjaiban támadta meg, egyetlen vonatkozásban jelentkezett kedvező hatása: ennek az igazságnak felismerésében és köztudatba vitelében. Ma már nem kétséges, hogy mezőgazdaságunk, állattenyésztésünk helyzetén, falusi népünk sorsán nyugszik nemcsak egész közigazdasági életünk, de népi jövőnk is. A nagybirtokok megszűntével nemzeti földbirtok-állományunk csaknem kizárólag a kisbirtokokon nyugszik, e mezőgazdasági kisüzemeknek termelési eredménye és jövedelmezősége azonban messze elmarad a várhatótól általános gazdálkodási kultúránk hátramaradottsága, a kisgazdaságok tökehiánya és gazdatársadalmunknak szervezetlensége

következtében. A mezőgazdasági szaktudás emelése, gazdasági ismereteink növelése a mult mulasztásai után fokozott mértékben járul lehetőségeiben megfogyatkozott kisebbségi jelenünkre. Négy, újonnan létesített gazdasági iskolánk s a Gazdasági Egylet által rendszeresített oktatási tanfolyamok régen érzett hiányt pótolnak, de valós eredményekről csak akkor beszélhetünk, ha hatásukat földművelő népünk többoldalú, jobb és olcsóbb termelésében s a kisbirtok-üzemek jövedelmezőségének fokozottságában fogjuk föllelni. Mezőgazdasági termelésünk belterjesebbé tétele, az egyoldalú szemtermelés helyett az eddig elhanyagolt mellékgazdasági ágak felkarolása, a termelés mennyiségi és minőségi emelése, visszaesett állattenyésztésünk feljavítása képezik legfőbb gazdasági feladatainkat.

Ezek a feladatok földművelőinkkel és kisgazdatársadalmunkkal szemben igen nagy kívánságokat támasztanak. Jobbat, többet és olcsóbban termelni csak az tud, aki kellő szakismeretekkel rendelkezik, a rohamosan haladó kutatás eredményeit saját üzemében felhasználja, akinek módjában áll a hasznos újítások megvalósításához szükséges tőkét megszereznie és gazdaságos befektetéseket eszközölnie, új gazdálkodási ágakkal foglalkoznia, s aki kellő kereskedelmi ismeretekkel és érzékkel bír, hogy az értékesítés műveleteiben is résztvegyen. A termelés ma öletszerűen történik, a vidék talaj- és éghajlati viszonyainak legkedvezőbb termelési lehetőségek figyelembevételével, a fogyasztás kívánalmainak, a piaci árak és értékesítési módoknak ismerete nélkül. Hiányoznak azok a hitelszervek is, amelyek olcsó és a mezőgazdasági termelés kívánalmaihoz alkalmazkodni tudó kölcsöntőkékkel látnák el gazdasági kisüzemeinket. Drágább és nagyobb tőkebefektetést jelentő mezőgazdasági gépek és eszközök beszerzése és használata szinte lehetetlenség tőkeszegény és csak a legcsekélyebb jövedelmezőséget nyújtó kisgazdaságaink számára. A legnagyobb veszteség azonban termelőinket az értékesítésnél éri, melynek hasznában egyáltalán nem részesülnek. Termelőink helyzete e tekintetben a teljes kiszolgáltatottsággal egyenlő, az exportcégek s a közvetítő kereskedelem falvakat járó ügynökei gyakran még a termelési önköltségen is alulmaradó árakon vásárolják össze terményeiket.

De annak, hogy a termelés átszervezése s az értékesítés kihasználása a kistermelők körében megindulhasson, olyan előfeltételei vannak, melyeket azok külön-külön nem képesek megteremteni. Amit azonban az egyesek igyekezete és törekvése elérni nem tud, azt biztosíthatja a kistermelők számára a gazdaköri és szövetkezeti szervezkedés.

A termelés szükségletei (vetőmag, műtrágya, gépek, anyagok, eszközök) közös gazdaköri, vagy szövetkezeti vásárlással szerezhetők be leggazdaságosabban. A modern termelési eszközök csak nagyobb szervezetekben érvényesülhetnek előnyösen s a jobb és biztosabb értékesítés hasznának a termelők számára való biztosítása is csak *termelő és értékesítő szövetkezetekbe* való tömörüléssel lehetséges. E szövetkezetek a bennük szervezett kistermelők gaz-

dasági és kereskedelmi tudását fokozzák, termelését mennyiségileg és minőségileg *irányítják* és azt — a közös nagybani értékesítés által nyújtott előnyök kihasználásával — a felvásárló és fogyasztó piaccal való közvetlen kapcsolatuk révén, szakképzett személyzetük segítségével jobban értékesítik s ezáltal a mezőgazdasági termelés jövedelmezőségét emelik.

Tudunk-e magyar terménykereskedelmet teremteni, tudjuk-e falusi népünk jövedelmét fokozni és számára jobb megélhetést biztosítani, e kérdéstől nemcsak az abban közvetlenül érdekelttek sorsa, hanem az egész kisebbségi magyarság gazdasági talpraállásának ügye függ. Sajnálatosan nélkülözzük a vonatkozó statisztikai adatokat, de a mezőgazdasági termékeknek a városi fogyasztó közönség és a külföldi felvevő piacok által fizetett árai és a termelőinknek juttatott árak közötti összehasonlításból is könnyen meggyőződhetünk arról, hogy sok száz millióra rug annak az értékesítési haszonnak az összege, mely a termelő és fogyasztó közé sokszor indokolatlan hosszú sorban beilleszkedő kereskedelem hasznát teszi. Ennek a közvetítő kereskedelemnek tevékenységét pedig nem magasabb erkölcsi szempontok irányítják, alanyai nemzetileg érzéketlen, idegen elemek s a fáradtságos termelő munkát végző népünk érdekeinek rovására könnyen, gyakran pillanatokat alatt létrejött üzletkötések révén szerzett hatalmas haszna nem szolgálja a kisebbségi magyarság anyagi és szellemi megerősödését.

LEGNAGYOBB gazdasági fogyatkozásunk, *hogy sem gazdasági, sem szövetkezeti szervezkedésünk még nem áll azon a fokon, hogy a közös beszerzés és terményértékesítés terén fennálló lehetőségek előnyét és hasznát a magyar termelő rétegek javára biztosíthassa.* Mezőgazdasági értékesítésünk megszervezése s az értékesítés szerveinek kiépítése, a termelőknek az értékesítési tevékenységbe való bekapcsolása oly feladatunk, amelynek megoldása nélkül egyéb gazdasági céljaink sem valósíthatók meg. Amíg az östermelő magyarság gazdasági szerepe csak a termelésben, a termények előállításában áll, anélkül, hogy a hasznosítás, értékesítés és forgalombahozatal terén mint számottevő tényező szerepelne, mezőgazdaságunk mindvégig idegen gazdasági erők és érdekcsoportok kiszolgáltatottja marad. Gazdasági egyleteink, iskoláink és gazdaságkörök gazdasági oktatást nyújtó munkája egy fejlettebb, minőségi és mennyiségi többletet adó mezőgazdasági termelés elérése, szövetkezeteinknek propagandája egy fokozottabb szövetkezeti szervezkedés beindulása érdekében csak akkor fognak eredményesekké válni, ha tudunk oly gazdasági és kereskedelmi szervezetet is létesíteni, amelyeknek munkájába bekapcsolódva a termelő a maga szervezetszerepének, többlet tudásának, fejlettebb gazdálkodási kultúrájának tényleges hasznát is látja. *A hasznot hajtó értékesítés, amely visszahat a termelés módjára, eredményére és a termelők gondolkodására, a legjobban tanító gazdasági iskola, a legeredményesebben dolgozó gazdaságkör és a legtöbbet nyújtó szövetkezet.*

A mezőgazdasági beszerző és értékesítő szövetkezetek mű-

ködése azonban sok nehézségbe is ütközik. Ilyen a megfelelő, szakképzett, szövetkezeti lelkületű, de kereskedői jártassággal bíró *személyzet* kérdése, továbbá a *tőkéé*, amelyre a beszerző és értékesítő műveletek pénzügyi támogatása, a szükséges felszerelések és berendezések beszerzése, a raktárak felállítása céljából fokozott mértékben van szükség és végül, de nem utolsó sorban, az értékesítő lehetőségek, az *állandó vevő piac* kérdése. Mint a gyakorlatban legtöbbször előforduló hibát említjük meg, hogy a kifejezetten értékesítő céllal megalakult szövetkezet nem specializálja magát, hanem többféle irányban, sokféle áruval kezd foglalkozni, ami bukásához vezet. E nehézségek részbeli kiküszöbölése jelenlegi adottságaink között úgy volna lehetséges, ha az értékesítési feladatok elvégzésére egyelőre nem alakulnának külön szervek, hanem a már meglevő hitel- és fogyasztási szövetkezeti hálózatunk kapcsolódna bele ebbe az új üzletágba. E célból szükséges volna, hogy városi székhellyel egy vagy több *altruizált tőkéjű* mezőgazdasági beszerző és értékesítő részvénytársaság jöjjön létre, mely ugyan elveszítene így a szövetkezeti formában megvalósítható anyagi és erkölcsi lehetőségeket és előnyöket, de ezzel szemben több képességgel, kötetlenséggel és mozgásszabadsággal rendelkezne. E részvénytársasági formában létrejövő tőkeerős, szakképzett személyzettel és vezetéssel rendelkező, megfelelő bel- és külföldi üzleti összeköttetésekkel bíró vállalat a már működő és a jövőben alakítandó szövetkezetekkel dolgozna együtt, felhasználva azokat, mint a legtermészetesebb vidéki beszerző és szétosztó helyeket.

E PILLANATNYILAG legelőnyösebbnek látszó megoldás azonban nem jelentheti a mezőgazdasági beszerző és értékesítő szövetkezetek alakítására irányuló törekvések feladását.

Szövetkezeti hálózatunk ma még sajnálatosan nélkülözi a termelő és értékesítő szövetkezeteket, amit a falusi hitel- és áruzsora letörésére annakidején létrehozott magyar szövetkezeti mozgalom különleges fejlődési módja magyaráz. Az újabban szervezett tejszövetkezeti mozgalom és annak számottevő eredményei megmutatják az értékesítő szövetkezeti összefogásnak beláthatatlan jelentőségét és lehetőségeit. Működésük eredményét egy kis nép életében és egész nemzetgazdaságokat átalakító hatásukat világosan igazolják a finn és a dán példák. Falvainkban a hitelszövetkezetek és a még kisszámú tejszövetkezetek mellett csak fogyasztási szövetkezetek működnek, holott a falu természeténél fogva első sorban termelő és csak másodsorban fogyasztó. Falusi fogyasztási szövetkezeteink, habár cégük és alapszabályaik szerint a mezőgazdasági termelésbe és értékesítésbe bekapcsolódó üzlettevénységet is kellene folytatniok, ma pusztán csak mint háztartási és fogyasztási cikkek beszerző boltok működnek. Bár hivatásuk így is jelentős, mégis be kell látnunk, hogy e tekintetben szövetkezeti mozgalmunk egészen különlegesnek mondható és eltér a külföldi szövetkezetek mozgalmától, ahol a falusi szövetkezetek főleg közös beszerzéssel és értékesítéssel foglalkoznak és fogyasztási szö-

vetkezetek alatt kizárólag városi szövetkezeteket értenek. Fogyasztás szempontjából gazdasági jelentőségük a városoknak van, nálunk azonban sajnálatos módon éppen városainkban erőtlen a fogyasztási szövetkezeti szervezkedés, sőt legtöbb helyen nem is találunk ilyen szövetkezetet. Ez a helyzet parancsolólag írja elő a még mindig többségükben magyar városaink fogyasztó közönségének szövetkezeti megszervezését, párhuzamosan a falusi értékesítő szövetkezetek alakításával. A városi magyarság ugyanis fogyasztási erejének mai szervezetlenségében nem tud élni azzal a gazdasági hatalommal, amelyet mint fogyasztó tömeg képvisel. Kiszolgáltatottsága ebben a vonatkozásban semmivel sem kisebb, mint a termelőké. Nem tud befolyást gyakorolni a közvetítő és városi kereskedelemre és így gazdasági erején keresztül társadalmi súlyát, szellemi befolyását és politikai szempontjait sem érvényesítheti fokozottabb mértékben. Még ma is milliárdokra rug évente az az összeg, amelyet a városi magyarság közszükségleti cikkekre, élelemre, ruházkodásra kiad. Ennek az összegnek igen jelentős része azonban a magyar fogyasztó közönséghez sem gazdasági, sem kultúrjavak formájában nem folyik vissza s ez lassú tőke- és vagyonszivárgást, állandó vérvesztéséget jelent. Ha a városi magyarság fogyasztási szövetkezetekbe tömörölvé szerezne be a maga szükségleteit, olcsóbban és jobban vásárolhatna, bennük saját közhasznú intézményeit támogatná s a fölösleges közvetítő szervek kikapcsolásával a magyar falusi termelő réteggel jutna közvetlen gazdasági és kereskedelmi összeköttetésbe, ami mindkét fél számára hatalmas gazdasági előnyt jelentene. A kisebbségi önellátás megvalósulása felé ez volna az első lépés és út annak a gazdasági közösségnek a létesítésére, amely önvédelmen, önkéntes érdekazonosításon és az egymás támogatásának elvén épül fel. Annak az öncélú magyar kisebbségi gazdasági közösségnek megvalósítása, amely csak feleslegét adja át másoknak és csak a hiányzót szerzi be külső forrásokból, mint legfőbb életparancs és gazdasági célkitűzés áll előttünk. Ehhez azonban szükséges az is, hogy városainkban a fogyasztási szövetkezeteknek s a magánkereskedéseknek is olyan új típusa fejlődjen ki, mely különlegesen a falu termékeit veszi fel és juttatja el a városi fogyasztó közönséghez, (tejtermékek, gyümölcsfélék, zöldség, baromfi, tojás, háziipari és népművészeti termékek, stb). Az erre irányuló eddigi kezdeményezések igen sok sikerrel biztatnak (AVE, ÁGISZ, „PITVAR” szövetkezet).

A MEZŐGAZDASÁGI értékesítés és a városi fogyasztás megszervezése mellett gazdaságpolitikánknak a *magyar jellegű ipar* megteremtésére és kereskedelem fejlesztésére kell irányulnia. A mezőgazdasági és kisipari termelés, még ha fejlődésük szempontjából adva volnának is az összes kedvező feltételek, csak másodrendű szerepet tölthetnek be bármely gazdasági szervezetben, ha a nagyipar, a vállalatok, az üzemek és a kereskedelem tőlük különálló gazdasági tényezők birtokában van. A magyar gyáripar és kereskedelem fejlesztése nélkül gazdasági szervezetünk

mindvégig csonka marad. Az iparnak nagy jelentősége van nemcsak gazdasági, hanem közművelődési, sőt politikai vonatkozásban is, mert alapja a városi életnek és előmozdítója a társadalmi és kulturális fejlődésnek. Az önellátásra törekvő agrárállamokban ma az ipar kedvező helyzetben és hatalmas fejlődési lehetőségek birtokában van. Annak a fellendülésnek azonban, amelynek a romániai ipar az utóbbi esztendőben örvend, a magyar termelő és fogyasztó rétegek semmi előnyét sem élvezik és kedvező hatását nem érzik.

A ma még csekély gazdasági erőt és tőkét képviselő magyar jellegű ipar további megizmosítására legfőbb lehetőségnek a *mezőgazdasági ipar* fejlesztése, az ipari növények feldolgozásával foglalkozó üzemek számának növelése látszik. Falusi termelő rétegünk gazdasági szerepe ebben a tekintetben is ma majdnem kizárólagosan csak a nyersanyagok szolgáltatásában áll, anélkül, hogy az ipari feldolgozás hasznában részesülne. A mezőgazdasággal szoros ipari termelésnek kedvező hatása az ipari növények nagyarányu termelésében, a gazdálkodás jövedelmezőségének fokozásában és belterjesebb jellegében is jelentkezik. Ma az e területen jelentkező gazdasági lehetőségek kiaknázatlanul maradnak a termelésben elsősorban érdekelt tényezők részéről. A len, kender, komló, répa, gyógy-, festő- és olajnövények ipari feldolgozása, szeszfőzdék, gyümölcsfeldolgozó, konzerv és húsvágó üzemek létesítése, tejiparunk további kiépítése, a magyar jellegű malomipar megteremtése jelentené a magyar ipar úttörését az iparosodás minden előnyével. Házi iparcikkeink s a székelyszöttek és posztógyárak által újabban forgalomba hozott ruhaszövetek nagy kelendősége bizonyítja, hogy háziiparunk elsőrendű minőségű cikkeket tud előállítani s a magyar közönség a gazdasági kérdésekben egyre tisztábban látó szemmel igazodik.

Legközelebb álló feladatunknak azoknak az iparágaknak felkarolása látszik, amelyek aránylag nem igényelnek nagy tőkét és nagyobb befektetést. Ahogy a lengyelországi ukrán kisebbség kicsiny kezdeményezésekből, a nemzeti összetartás és fejelem erejével meg tudta teremteni az ukrán nemzeti ipart s ahogy ma az ukrán kisebbség a gyertyától kezdve a cipőkrémig és a kávépótlékig kizárólag ukrán árut fogyaszt, úgy a transzilvániai magyar kisebbségnek is, főképpen ifjúságának el kell indulnia a nemzeti ipar megteremtésének útján.

A MAGYAR fogyasztó és vásárló közönség öntudatos magatartásától, az általa nyújtott támogatástól nem csak gyermekcipőben járó gyáriparunk jövője, hanem nemzettársadalmunk másik, számban és értékben igen jelentős osztályának, *kisiparosságunknak* helyzete és gazdasági erejének növelése is függ. Értelmiségi középosztályunk pusztulásával kisiparosságunk társadalmi és politikai súlya városaink életében jelentős módon megnőtt. A magyar társadalom leszegényedése, a gazdasági válság, a túlzott adóztatás, régi intézményeinek elvesztése s a többségi iparosság megkülönböztetett állami támogatása azonban egyre nagyobb mértékben

éreztetik romboló hatásukat. A magyar iparosság fokozott mértékben szorul rá a magyar társadalom támogatására, de egyben saját érdekképviselői és gazdasági intézményeinek kiépítésére is. A munkakamarák ipari osztályainak tevékenységébe való erőteljes bekapcsolódás és a kisebbségi ipari oktatás intézményes megszervezéséről való gondoskodás mellett különös fontossága van iparosságunk szakmaszerinti szervezkedésének és ipari szindikátusokba való tömörülésének. Ez a már megindult és kedvező előjeleket felmutató mozgalom azonban csak akkor fogja a hozzáfűzött reményeket beváltani, ha a szindikátusokban és azok vezetésében a magyar iparosság számarányának megfelelő módon jut képviselőkhöz s ha e szindikátusok keretében külön *nyersanyagbeszerző és ipari hitelszövetkezetek* is alakulnak a kisipari termelés olcsóbbá tételére és termelési előlegek folyósítására. E hitelszövetkezetek volnának hivatva arra is, hogy a megalakulás előtt álló Kisipari Hitelintézettel a kapcsolatot megteremtsek és tagjaik számára ezáltal új és olcsó hitelforrást nyissanak.

Az "ipar" problémájával "esik" egybe "a városi magyar kereskedelem" ügye is. Nem írunk most a városok multjáról, a városi lakosság és kereskedelem kialakulásáról, arról a közönről, amellyel a kereskedelem területét a magyarság másoknak engedte át, csak megállapítjuk, hogy ennek a területnek a magyarság részére való fokozatos elfoglalása gazdasági programunk legsarkalatosabb pontjának kell lennie. A hatalomváltás idején nagyobb városainkban még szép számmal voltak tőkeerős, nagy üzleti forgalmat lebonyolító kereskedőházak, régi és tekintélyes magyar kereskedő családok, melyeknek tagjai jelentős szerepet tölthettek be a közéletben és a várospolitikában. Ma már ezeknek utódjait sem látjuk, a magyar kereskedelem a külvárosokba szorult. Csak valamivel jobb a helyzet kisebb vidéki városainkban, de ezeknek kereskedőiben gyakran nincsen meg az a mozgékonyság, üzleti szellem és készség a haladásra, amely okvetlenül szükséges volna ahhoz, hogy a városi magyar kereskedelem a maga helyzetét megerősíthesse. Ifjúságunknak a kereskedelmi pályára való tervszerű irányítása és nevelése, a magyar gondolkozásból a kereskedői foglalkozással szemben táplált előítéleteknek kiirtása, a magyar kereskedelem támogatása és erősítése, oly életparancsok, melyeknek teljesítése nélkül a még elhelyezkedési lehetőséget nyújtó és némi kedvező kilátásokkal kecsegtető kereskedői pálya is bezárul előttünk. Ami aggodalom ezzel a kérdéssel kapcsolatosan felmerülhet, az a városi fogyasztási szövetkezetek ügye. Fokozottabb városi fogyasztási szervezkedés látszólag sértené a magyar városi kereskedő osztály érdekeit. Véleményünk szerint azonban komoly érdekösszeütközés nem állhatna elő, mert a városi kereskedelemnek a szövetkezetek által való kizárólagos birtokbavétele amúgy sem következhetne be, másrészt egy megerősödött városi fogyasztási szövetkezeti mozgalom csak emelné a szaktudással és üzleti ismeretekkel rendelkező kereskedők elhelyezkedési lehetőségét. A szervezett magyar vásárló közönség öntudatos magatartásának pedig a magánkereskedelem is hasznát látná.

HITELÉLETÜK válsága jelenti ma számunkra a legnehezebb kérdést. A mezőgazdasági és városi adósságok likvidálásának páratlanul gyökeres módja, mely 20%—70% tőkecsökkentéseket írt elő kizárólag a takarékbetéti tőkék és gyűjtött alapok terhére, megsemmisítette egész bank- és hitelszövetkezeti hálózatunkat. Már az első moratóriumos törvények megjelenésétől, 1931. évtől kezdve hitelintézeteink feladataiból folyó tényleges működést nem fejthettek ki s minden tevékenységük csak a megmenthetők mentésére korlátozódott. Mai létük sem más, mind csendes felszámolás, a konvertált tartozások törlesztési részleteinek beszedése és a hitelezőknek való kifizetése által. Működésük hosszabb időre csak akkor biztosítódik, ha a bankkereskedelem szabályozásáról szóló törvénynek a minimális alaptőke megkövetelésére vonatkozó intézkedései kedvezően fognak módosíthatni. Jelentőségük ma mindössze csak abban áll, hogy őrzik a régi kereteket és vidéken egy pár embernek szerény megélhetési lehetőséget biztosítanak. Kedvezőbb a helyzet a közel 300 tagot számláló hitelszövetkezeti hálózatunkban, amelynek több, mint egyharmada a szövetkezeti működésnek mélyebb erkölcsi tartalmánál és így nagyobb ellenállóképességénél fogva, a központosított vezetés és szakszerű ellenőrzés kedvező eredményeképpen ismét megkezdhetette rendszeres működését a központtól kapott újabb vizleszámítolási hitelek segítségével. Városi bankjaink közül kivételes helyzetben vannak a budapesti nagy bankok itteni érdekeltségeit képviselő intézetek, melyek erősebb megalapozottságuknál, nagyobb üzleti mozgékonyaságuknál és jó külföldi összeköttetéseiknél fogva, de főképpen azért, mert kihelyezésük nagyobb részt kereskedelmi és nem agrár természetű volt, megszűkült keretek között ugyan, de tovább működnek.

Az a bankári működés azonban, amelyet még a válság után is prosperáló bankjaink és hitelszövetkezeteink jelentenek, még korántsem elegendő ahhoz, hogy transzilván magyar hiteléletéről és leküzdött bízálmis válságról beszélhessünk. Kétséges az is, hogy az államnak a hitelélet feltámasztására irányuló s pusztán mechanikai beavatkozást jelentő kísérletezései sikerrel fognak-e járni? Bizonyos, hogy a vállalkozási és betéti tőkék elriasztása után nehéz feladat a gazdasági és pénzvilágban annyira nélkülözhetetlen bizalmat és biztonságérzetet helyreállítani. A hitelnek nagy szerepét azonban a gazdasági életben nem nélkülözhetjük, nélküle nincsen fejlődésképes gazdasági élet, fokozottabb ipari és mezőgazdasági termelés, elevenebb kereskedelmi forgalom, de nem indulhat meg a belső tőkeképződés folyamata sem. A gazdasági életből kivont és gyümölcsöztetés nélkül heverő betéti s a konverziós törvény által hosszú időre lekötött kölcsöntőkék pótlása gazdasági jövőnk számára igen jelentős kérdés, mert e nélkül a válságban elpusztult aktívák és veszteségek fedezése, a magángazdaságok egyre fokozottabb mértékben jelentkező hitelszükségleteinek kielégítése, mezőgazdasági értékesítésünk megszervezése, nemzeti vagyoniállományunk megvédése nem lehetséges. A transzilván magyar gazdasági életét, főképpen földbirtokállományát ma a teljes ki-

szolgáltatottság jellemzi, ami közvetlen veszedelmet egyelőre csak azért nem jelent, mert a többségi nép hitelszervezete és tőkeereje sem követhet ma még expanziós hitelpolitikát. Egy elkövetkező gazdasági fellendülés, pénzbőség és meginduló hitelélet — melyre egyébként pénzünk aranyfedezetének újjáértékelése után kilátásunk is lehet — védtelenül játszaná át a tőkeszegény, pusztán önerejére utalt és éppen ezért a konjunkturát legkésőbb megérző magyarság vagyonállományát. Az állami gondoskodás, miként azt felelős kormánytényezők több ízben is hangoztatták, csak a többségi népre terjedhet ki. Ez a kisebbségi politika kényszerült módon utalja rá a magyarságot az önszegély alapján való szervezkedésre és egy olyan hitelpolitika kezdeményezésére, amely a gazdasági összezárkozás politikáját és az öncélú hitelügyi szervezkedés céljának követését jelenti.

NEM FOGLALKOZUNK a transzilvániai magyar hitelélet multjával, "bankpolitikánk" tévedéseivel, "hibáival" és "azzal" az úttal, amelyen át a liberális-kapitalista gondolattól eljutottunk a közösségi szellemet jelentő, kis erőkre támaszkodó és magasabb erkölcsi felfogást képviselő szövetkezeti gondolatig s egy közhasznú hitelszervezet szükségességének felismeréséig. Meggyőződésünk, hogy sem a gazdasági válság, sem az adósságrendező törvény nem vihett volna végbe oly rombolást hitelszervezeteinkben, mint, amilyent a valóságban végbevitt, ha a transzilván magyarság mindjárt kezdetben, a szász és román példából kiindulva, nemzeti hivatást betöltő magyar *Albinákat* és magyar *Sibiui Takarékpénztárakat* hozott volna létre. Bizonyos, hogy a bizalmi válság nem mélyülhetett volna el gazdasági életünkben annyira, amennyire elmélyült, az adósságrendező törvény közös érdekeket szétbontó hatása nem érvényesült volna úgy, ahogy érvényesült, ha a transzilvániai magyarság hiteléletét mindjárt az új alapok lefektetésénél a közérdekűség, az altruizmus, a kölcsönös bizalom és a nyílt ellenőrzés rendszerén építette volna fel.

Hiteléletünk jövője nem sok reményt nyújt. Nem alapozhatunk arra, hogy a Nemzeti Bank hitelpolitikája a magyar jellegű pénzügyintézetekkel szemben a jövőben kedvező módon változni fog és intézeteink részesedni fognak a tőkeerejüknek megfelelő visszeszámitolási hitelben. Kétséges az is, hogy a kisebbségi hitelszövetkezeteket az állam kárpótolni fogja-e konverziós veszteségeikért a szövetkezeti törvény intézkedései szerint. Tekintetbe vesszük, hogy a budapesti nagybankok itteni érdekeltségeit képviselő pénzügyintézetek ténylegesen nem jelentenek öncélú transzilván pénzügyi elgondolást és bankpolitikai vezetést. Ezért a transzilvániai magyarság hitellete csak saját erőire, eszközeire és lehetőségeire támaszkodhatik. Idegen tőkéknek nagymérvű igénybevétele bizonyos mértékig mindig a független gazdaságpolitika feladását, illetve a hitelezők szempontjainak való alárendelését jelenti. Megnőtt feladatként áll tehát előttünk a transzilván magyarság szempontjából *saját*nak tekinthető tőkék képzésének kérdése. De nemzeti tőke csak nemzeti talajból nőhet ki és a nemzeti öncélúság szol-

gálatába való beállása csak ilyennek lehet. Ennek a belső tőkeképződésnek legfontosabb tényezői jelenlegi adottságaink között: biztosítási ügyünk nemzeti megszervezése, a takarékosági szellem újbóli felélesztése egy széleskörű nevelő munka és társadalmi mozgalom útján főképpen a kisegzisztenciák rétegében és végül a betéti tőkéknek a magyar jellegű pénzintézetek felé való terelése a ma gyümölcsötlenül heverő tőkék bizalmatlanságának leküzdése által.

Biztosítási ügyünk nemzeti megszervezése alatt a magyar nemzeti vagyonnak kizárólag a magyarság társadalmi és gazdasági talajából kinőtt, magyar jellegű társaságnál való biztosítását értjük. Törekvéseink, hogy minden értéket, melyet a magyar társadalmi és gazdasági élet termel ki, közhasznúvá tegyünk és azokat népközösségi kereteink között megtartsuk, csak akkor valósulhatnak meg hiánytalanul, ha a tőke- és vagyónképzés szempontjából oly nagy jelentőséggel bíró biztosítási ügyünket is ennek a gondolatnak jegyében szervezzük meg, Minél inkább sikerül a magyar társadalmat ennek szükségességéről meggyőznünk és biztosításait egyetlen intézethez központosítanunk, annál jelentősebb lesz a társaság által gyűjtött tőke és vagyon, amelyre a kockázat viselése szempontjából szüksége van. A tranzilván magyarság által fizetett biztosítási díjak évi összege kb. 300 millió lejt tesz ki. Ezzel a hatalmas összeggel legnagyobb részben idegen tőkét képviselő és csak üzleti szempontokat követő társaságokat támogat, üzleti hasznából pedig egyáltalán nem részesül. A külföldi érdekeltséget képviselő társaságokhoz fizetett biztosítási díjaknak belöldi megőrzése és gazdasági életünk vérkeringésébe való bevonása által hiteletünk igen tekintélyes összegű új tőkében részesülne. Lehetővé válna egy tőkeerős, biztos alapokon nyugvó és altruista szellemben működő biztosító intézet megteremtése s az intézet által gyűjtött és kezelt tőkék gyümölcsöztetésével a magyar gazdasági élet hitelszükségleteinek nagyobb lehetőségek közötti kielégítése.

Az apró takarékosági tőkék gyűjtésére irányuló tevékenység sem mutat ma teljes kilátástalanságot. Városainkban ma is tekintélyes számmal működnek segélyező egyesületek és heti betéti rendszeren felépülő hitelszövetkezetek. A válság ideje alatt beigazolták életképességüket és ma is évi többmillió lej forgalmat bonyolítanak le e szövetkezetek, amelyek a városi polgárság számára az egyedüli *személyi* hiteleket folyósító és segélykölcsonöket nyújtó pénzintézetek. Közgazdasági jelentőségük igen nagy és szerepük pótolhatatlan, főképpen a takarékosági hajlam ápolása és a kistőkék gyűjtése szempontjából. Példaképpen említjük meg a Cluj-i „Kolping” Hitelszövetkezetet, mely 300 heti betétes tagjától évi 4 millió lejt és a Cluj-i Iparosok és Kereskedők Hitelszövetkezetét, amely 500 heti betétes tagjától évi 7 millió lejt gyűjt össze, ugyanakkora összegben folyósítván segélykölcsonöket arra szoruló tagjainak. Hasonló szövetkezeteknek sikeres működése egyben bizonyítja azt is, hogy az egyházi, társadalmi és közművelődési alakulatok keretei között meginduló

gazdasági szervezkedés aránylag mindig könnyen közelíti meg célját és ér el kedvező eredményeket, miután a vallási és foglalkozásbeli közösség vagy osztályazonosság már eleve megteremti azt a kedvező érzelmi és lelki alapot, melyen a közösérdekű gazdasági együttműködés felépül.

Nem látszik kilátástalannak egy fokozottabb betétgyűjtési tevékenység sem, ha annak anyagi és erkölcsi előfeltételei az illető hitelintézetre nézve megvannak. Kétségtelen, hogy a gazdasági válság mélypontján túlvagyunk. 1934-től kezdve lassú, de fokozatos újr építő folyamat észlelhető a világ gazdasági életében és így nálunk is. A tőke az utóbbi esztendőkből nagyarányú építkezésben és ipari beruházásokban keresett ugyan elhelyezkedést, de még ma is igen jelentős tőkék hevernek gyümölcsetlenül. Igazolja ezt a magánúton kikölcsönzött tőkék egyre növekvő mennyisége még falvainkban is, a postatakarékpénztárnál elhelyezett, államilag biztosított betéteknek éppen az utóbbi esztendőkből évenként 100 milliósokkal növekedő, ma már több milliárdra rugó összege, valamint Transzilvánia nagyobb városaiban működő 63 pénzügyi intézet összesített mérlege, mely a betétállomány átlagos 7%-os emelkedését mutatja.

A FELSOROLT LEHETŐSÉGEKRE irányuló törekvések sikere azonban személyi érdekeket feláldozó bankfuziókat és tőkeközpontosításokat tételez fel, főképpen a betevő rétegek bizalmának megnyerése és fokozása érdekében. Bankrendszerünk ma a különálló, helyi jelentőségű takarékpénztárak rendszerén épül fel, ami a múltban "is" káros "hatású" "versengést" eredményezett "az egyes pénzügyi intézetek között. A válságból való kibontakozásnak elengedhetetlen feltétele, hogy hitelszervezetünk a *fiókrendszer* alapján való működésre térjen át. Hiteléletünknek a kevés számú, de erős intézetek tengelyén kell nyugodnia, mely intézetek fiókhálózatukkal, egységes hitel-, betét- és kamatpolitikájukkal, központosított irányításukkal átfogják a magyar gazdasági élet egész területét, elhatárolt hitelügyi feladatokat töltvén be a mezőgazdaságnak, iparnak és kereskedelemnek hitellel való ellátása terén. Amíg ugyanis az ipar és kereskedelem táplálása központosított bankjaink és kisvárosi fiókjaink feladatát képezné, addig a mezőgazdasági kishitellel való ellátást kizárólag a hitelszövetkezetek vállalnák a jövőben.

A mezőgazdasági hitelnek legmegfelelőbb szervei kétségtelenül a hitelszövetkezetek, melyek a mezőgazdasági termelők saját intézményei, azok önálló vezetése és ellenőrzése alatt. A mezőgazdasági termelésnek a hitel szempontjából különleges követelményeihez való alkalmazkodó képességgel főképpen a hitelszövetkezetek rendelkeznek. Hogy hitelszövetkezeti szervezetünk ennek a feladatnak megfelelőhessen, gyorsabb ütemben kell haladnia az újbóli megerősödés felé. A jelenlegi adottságok között azonban ezt pusztán hitel- és betétügyletekkel el nem éri, csak akkor, ha épségben meglévő, de nagyobbára üressé vált kereteit a mezőgazdasági beszerzés és értékesítés feladatkörével tölti ki s szövetkezeteink

igyekezzenek felfokozott, a falvak általános gazdasági életébe mélyebben behatoló munkával az adósságrendező törvény által széttépett anyagi, érzelmi és erkölcsi szálakat tagjaik között ismét megerősíteni. Még nagyobb jelentőségű és jövőjükre elsősorban kiható kérdés, az adósságrendezés folytán jelentkezett veszteségeknek pótlása az állami kártalanítás elnyerése által. Egyedül ennek birtokában lesznek képesek arra, hogy az általuk kezelt betéti tőkéket csorbíthatatlanul megőrizték s ezáltal a falusi kisbetevő rétegek és üzletrészes tagok bizalmát a maguk számára a jövőre is biztosítsák. Mezőgazdasági termelő rétegünk által igényelt új hiteltőkék szempontjából nem kisebb jelentőségű kérdés az sem, hogy hitelszövetkezeteinknek és központjuknak mennyire sikerül bekapcsolódnok a tervezett Országos Mezőgazdasági Hitelintézet működésébe, mely — az elgondolás szerint — néhány nagyobb, kiváltságolt hitelintézettől eltekintve — kizárólag a hitelszövetkezeteken keresztül fogja folyósítani rövidlejáratu termelési vagy hosszabblejáratu, felszerelésre és földvásárlásra adott kölcsöneit. Hitelügyi szervezkedésünk öncélúsága, a belső tőkeképződés megindítására irányuló törekvéseink és nemzeti jellegű tőkéink keresése ugyanis nem jelenthet elzárkózást minden más hitelforrástól. Hitelszervezetünknek pusztán a kisebbségi magyarság belső tőkeerejéből való újjáépítése, gazdasági életünk hitelszükségleteinek kizárólag saját erőnkéből való kielégítése jelenlegi gazdasági adottságaink között a lehetetlenséggel határos. Törekvéseink nem jelenthetik tehát sem a külföldi tőkék, sem a belföldi hitelforrások keresésének elhanyagolását. A külföldi tőke azonban, amelyre hiteléletünknek szüksége van, csak különleges nemzetgazdasági feladatainkhoz alkalmazkodó lehet, éppúgy, mint ahogy a belföldön esetleg rendelkezésünkre álló hitelek igénybevétele sem eredményezheti öncélu pénzpolitikánk és gazdasági törekvéseink feladását. Példát nyújthat erre az egykori román kisebbség külföldi tőkeforrásokból és az Osztrák-Magyar Nemzeti Bank visszleszámitolási hiteléből táplálkozó altruista bankszervezetének céltudatos pénzügyi politikája. Pénzintézeteinknek súlyos áldozatok és nem kis nehézségek árán sikerült újraszervezniök magukat az adósságrendező törvény okozta válság után és ezzel megteremtették a kedvező alapot hiteléletünk helyreállítására. Nem hiányozhatnak tehát azok a törekvések, amelyek részint arra irányulnak, hogy a Nemzeti Bank, mint az ország egyedüli hitelforrása, ne zárkózzék el továbbra is hitelintézeteink méltányos támogatásától, másrészt, hogy az ország hiteléletének talpraállításával kapcsolatosan tervbevett Mezőgazdasági és Kisipari Hitelintézetek ne a nemzeti kizárólagosság jegyében töltsék be szerepüket az érdekelt termelő rétegek tőkeellátása terén. Erre annál is nagyobb szükség van, mert a javaslatba hozott hitelügyi intézkedések kétségtelenül az ország hiteléletének *központosítására* irányuló törekvések jegyét viselik magukon, ami kisebbségi hitelintézeteinknek a hitel-feladatok egyes területéről való kikapcsolását eredményezheti.

GAZDASÁGPOLITIKAI TÖREKVÉSEINK azonban nem táplálkozhatnak csak a materializmus szellemi talajából. A gazdasági élet reálításainak jelentőségét, a tények erejét nem szabad lebecsülnünk, de ép így nem felejthetjük el azt sem, hogy a gazdasági élet nemcsak anyagi erők, hanem lelki, erkölcsi tényezők erejének és hatásainak is a színtere. A közgazdaság etikai értelemben vett társadalmi működést is jelent, mert minden gazdasági tevékenységnek erkölcsi és lelki indítékai is vannak. Különösen kisebbségi sorsban élő népekre vonatkozik ez, amelyek egyedül önmaguk erejére, saját társadalmi és gazdasági életképességeikre vannak utalva. Mivel államhatalommal, a tételes törvények parancsoló erejével nem rendelkeznek, önmaguk felé fordulva, nemzet-társadalmi életüknek belső, lelki és erkölcsi világából merítve kell megteremteniök az őket összefogó, megtartó, vezető és élettevékenységüket szabályozó kötelékeket. A faji összetartás, a közös gazdasági érdekek kölcsönös védelméből fakadó társadalmi szolidaritás, áldozatkészség és együttműködés teremthet csak életerős népi közösségeket. A kisebbségi közszellemet, lelkeséget és gondolkozásmódot ennek érdekében állandóan és céltudatosan munkálni kell.

Az élő és írott szó minden erejével tudatosítanunk kell népünkben azt a gondolatot, hogy minden, népközösségünk valamelyik tagjához tartozó ingó és ingatlan vagyon jogilag ugyan magánvagyon, de faji értelemben véve népközösségi vagyont képez, amelynek megtartása, megőrzése és növelése az egyeseknek nemcsak önmagukkal, hanem nemzeti közösségükkel szemben való kötelessége is. Ahogy keresztény felfogásunk szerint a nagyobb vagyonnak nagyobb terhet és több szociális kötelezettséget kell viselnie, ennek a nemzeti felelősségnek is elsősorban a nagyobb vagyonokon kell nyújtania. A nemzeti közös vagyon eme tudatának nem szabad eltűnnie még akkor sem, ha kényszerítő körülmények a vagyonok, vagy vagyonrészek elidegenítését teszik szükségessé, mikor is ez csak a nemzeti vagyonkeretek közötti forgalmat jelentheti.

Ápolnunk és erősíteniünk kell a gazdasági összeműködésben megnyilvánuló nemzeti szolidaritást, törekednünk a kölcsönös segítség és egymás támogatása elvének maradéktalan megvalósítására gazdasági életünkben. Az egyházi, iskolai és iskolán kívüli neveléssel, társadalmi munkával és a sajtónak közszellemet formáló erejével új nemzeti lelket és gondolkozást kell teremtenünk, amely mentes az én- és haszonelvűség túlzásaitól, több hajlandóságot és szervezkedési készséget mutat a közös érdekű és közhasznú gazdasági tevékenység iránt és amely az egyesek és csoportok anyagi érdekeit nem helyezi a nemzet egyetemes és magasabb érdekei fölé. Az üzleti etika nem tévedhet le a nemzeti lelkiismeret és a keresztény erkölcs útjáról, az egyesek gazdálkodása, kereskedése, vásárlása nem magánügy, hanem a nemzeti közösség sorsára kiható, éppen azért annak ellenőrzése és fegyelmezése alatt álló cselekedet. A társadalmi és gazdasági szervezkedés ügye világnézeti ellentétek kérdésévé nem válhat. Sorsunk és jövőnk problémája parancsolólag írja elő az utat, amelyet követnünk kell.

FENNMARAD A KÉRDÉS: van-e a kisebbségi magyarságnak oly központi szerve, mely végrehajtó hatalom és fegyelmező erő birtokában meg is tud valósítani gazdasági programokat? E kérdésnél újra, meg újra a meg nem valósult Magyar Szövetségre kell gondolnunk, mint közművelődési, társadalmi és gazdasági életünknek csúcshintézményére, legfőbb vezető szervére, népi együvértartozandóságunk, nemzeti közösségünk legmagasabb kifejezőjére. A politikai pártunk kebelében működő közgazdasági szakosztály csak időnként összeülő, tanácskozó, kívánságokat és sérelmeket feltáró szervet jelent, — szervezett és folyamatos központi irányítás, végrehajtó hatalom s a határozatok kötelező ereje nélkül. Legfőbb gazdasági intézményeink között sem látjuk a céltudatos együttműködés jeleit egy részletesen kidolgozott és a gyakorlatba is átvitt közös gazdasági program megvalósítása érdekében. Még a három legfőbb agrárintézményünk, a Transzilvániai Gazdasági Egylet, a Gazdasági és Hitelszövetkezetek Szövetsége és a Hangya Fogyasztási Szövetkezetek Központja is egymástól függetlenül dolgozik, habár tagintézetein keresztül mindhárom egymást kiegészítő, falutszervező munkát végez, igen gyakran még személyekben is ugyanazon faluvezetőkre támaszkodva, teljesen hasonló célokkal és nehézségekkel. Ezeknek az intézményeknek egy közös munkaterv megvalósítása érdekében való szerves együttműködése, a Cluj-i Takarékpénztár és Hitelbanknak, mint legnagyobb magyar pénzügyintézetünknek, a Minerva Biztosító Társaságnak és a Transzilvániai Bankszindikátusnak, mint magyar jellegű intézményeknek bevonásával az első lépést jelentené a határozataiban kötelező erejű Gazdasági Tanács megvalósulása felé, mely hivatva volna a nemzeti összetartás és felelősség pontosan megfogalmazott parancsainak a gazdasági életben való munkálására.

PETROVAY TIBOR.

Sajtóhiba: A fenti tanulmány kezdő oldalán a második szakasz első sorában „akarata” helyett „alkata” olvasandó